

Török Péter

BIHAR VÁRMEGYE 1706. ÉVI LIMITATIÓJA

Bihar vármegyének a Rákóczi-szabadságharcban betöltött szerepéről nagyon kevés, töredékes információ áll a rendelkezésünkre, amelyek szintetizálása még várat magára. Ezért tartjuk fontosnak, hogy a kutatások során előkerülő forrásokat publikáljuk. Ezzel is hozzájárulva az előbb említett témában készülő tanulmányok vagy monográfia megírásához. A Magyar Országos Levéltár által őrzött Rákóczi-szabadságharc levéltára (G szekció) irategyüttesének kutatása során találtunk rá az alább közlendő limitatióra¹.

A Tiszántúl és ezen belül Bihar vármegye már 1703-tól a II. Rákóczi Ferenc által vezetett felkelés egyik központjának számított. Főleg a bihari kishajdú települések álltak szinte azonnal a későbbi fejedelem oldalára.² A kibontakozó szabadságharcnak szüksége volt a partiumi megyék természetbeni szolgáltatásaira, amelyeket azok teljesítettek is. Debrecen már 1703-ban a hadellátás egyik központjává vált. Fontos szerepet töltött be a szatmári és a váradi ostromzár élelmezésében.³ A kuruc vezérkarnak (főként Rákóczinak) háborús viszonyok között kellett államszervező munkát végeznie, ami nem mindig ment zökkenőmentesen.

Bihar vármegye és a Partium sorsa talán a legjobb példa erre. A Partium jogi helyzetét sokféleképpen ítélték meg a kortársak. Egyesek szerint a Magyar Királysághoz, mások szerint az Erdélyi Fejedelemséghez tartozott. II. Rákóczi Ferenc úgy gondolta, hogy a Részek a Fejedelemség csatolmánya, amelyet nem lehet róla leválasztani. II. Rákóczi Ferenc az erdélyi fejedelmi tróntól várta uralkodásának bel- és külföldi elfogadását, legitimálását. Az 1571 óta fennálló – igaz, már önállóságát veszített – Erdélyi Fejedelemségnek pedig a kezdetektől fogva szerves része volt a Partiumnak nevezett terület.⁴

A fejedelem álláspontját jól tükrözi az 1705-ös szécsényi országgyűlés. A diétán megjelentek Bihar vármegye és Debrecen követei is, viszont a konföderáció szövetséglevelét nem írhatták alá, mert ők Erdélyhez tartoznak és az ott következő országgyűlésen lesz alkalmuk aláírni az egyezséget.⁵

¹ MOL G 25. 1. c. 2. d. 180–200. fol.

² A bihari kishajdú városok történelmében betöltött szerepét újabban Nyakas Miklós vizsgálta. Nyakas 2005.

³ Balogh 1981. 122.; Bánkúti 1991. 38.

⁴ Mészáros 2005. A partiumi vármegyék a marosvásárhelyi országgyűlés után kerültek Erdélyhez.

⁵ Thaly 1870. 348.

Jogilag tehát Erdélyhez, hadellátás szempontjából viszont a tiszántúli districtushoz került Bihar vármegye és vele együtt Debrecen is. A szabadságharc első éveiben Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa, Máramaros, Bihar, Közép-Szolnok, Kraszna és Zaránd vármegye, illetve Kővár vidéke alkotott egy körzetet, amelyet Orosz György, majd később Krucsay Márton irányított.⁶

A szabadságharc finanszírozására már 1704-ben rézpénzt bocsátottak ki 2 millió forint értékben. Adókat nem kívánt kivetni a fejedelem, hiszen ebben látta a felkelés egyik fő kirobbantó okát. Úgy gondolták, hogy a rézpénz bevezetése ideiglenes megoldást nyújt addig, amíg nem sikerül lezárni a háborút. Az elképzelések azonban nem úgy valósultak meg, ahogy tervezték. Az emberek már az elejétől bizalmatlanul álltak az új fizetőeszközhöz. Mindenki rézpénzzel próbált fizetni, de a saját termékéért ezüstöt várt el. A kialakult helyzetben hamar értékét – és hitelét – veszítette az ideiglenes pénz.

A súlyos gazdasági problémákat a fejedelem tanácsadói csakis az adózás újbóli megindításával látták rendezhetőnek.

Az 1706 januárjában tartott miskolci gyűlésen próbálták meg rendezni a felmerült kérdéseket. A többség továbbra is az adózásban látta a kiutat, ezt viszont Rákóczi ismételten elutasította.⁷ Mivel a pénzdót szerette volna továbbra is elkerülni, ezért további 2 millió forint értékű rézpénz veretéséről határoztak.⁸ Ezenkívül több olyan gazdasági kérdésben is döntöttek, amelytől a kereskedelem és a belső forgalom élénkülését várták.⁹

Ilyen lépés volt az is, hogy a fejedelem utasítására a Consilium Oeconomicum minden megyét az élelmiszerek és az iparcikkek árainak limitálására szólított fel.¹⁰ A vármegyékből ezek az intézkedések heves ellenállást váltottak ki. Már nemcsak az egyre értéktelenedő rézpénz miatt háborogtak. Úgy érezték, hogy a fejedelem túllépi jogkörét és olyan rendeleteket hoz, amelyekre nincs felhatalmazása.¹¹

A vármegyék egymás között egyeztettek, követségeket küldtek más megyék gyűléseire. Ezt a kuruc felsővezetés nem nézte jó szemmel, aminek hangot is adott.

⁶ Mészáros 2005. 164; Bánkúti 1980. 177–178; Bánkúti 1991. 43; Balogh 1981. 122.

⁷ Reml 160–163.

⁸ Hóman-Szekfü 302; Bánkúti 1991. 76; Bánkúti 2002. 72-73; R. Várkonyi 1989. 215; R. Várkonyi 2004. 25;

⁹ Például szabadalmakat kaptak a debreceni, komáromi, pozsonyi, nagyszombati kereskedők. R. Várkonyi 1989. 216; Debrecen város követei azt javasolták a miskolci gyűlésen, hogy: „a venalék (piaci árak) drágasága orvosoltassék, a só és a vas ára limitáltassék”. Idézi: Balogh 1981. 119.

¹⁰ Bánkúti 1991. 78.

¹¹ R. Várkonyi 1989. 218–219.

A fejedelem türelmet és belátást kért. Véleménye szerint a rézpénznek nem volt alternatívája.¹²

A limitatio az adott megyében tevékenykedő kereskedőkre és iparosokra vonatkozott, illetve a külföldről (főként a Török Birodalom területéről) érkező rác, török, zsidó és görög kalmárok is ezekkel a feltételekkel árulhatták termékeiket. Az idegen kereskedőknek azt is megszabták, hogy Debrecenen és Kecskeméten túl nem vihetik portékájukat.¹³

A vármegyék nem siettek a limitatiók összeállításával,¹⁴ és azok betartatása sem ment könnyen. Mindenhol 2-3 személyt kellett kinevezni, ún. fiskusokat, akik felügyelték a forgalmat és a rendelkezés teljesítését. A rossz váltóérték miatt hamarosan kétszer annyi rezet kellett adni ugyanazon áruért, mint ezüstöt. Nagyon sokan próbálták kijátszani az új rendeleteket, főleg a mesteremberek, akiknek rézpénzért kellett adniuk a termékeiket, viszont nyersanyagot csakis ezüstért tudtak beszerezni.¹⁵

A fejedelem kénytelen volt teljhatalmú megbízottakat küldeni azokba a megyékbe, ahol fennállt a lehetősége annak, hogy nem tartják be az utasításokat.

¹² Dobozi István debreceni főbíró többször is említi Károlyi Sándornak a Hajdúnánáson tartott gyűlést: „Azon gyűlésre szükségképpen magam is kívánok vala elmenni, de úgy látom, nem lésczen szerencsém hozzá, kiváltképpen ha hamar eloszol.” Dobozi István levele Károlyi Sándornak. Debrecen, 1706. január 26. Közlövc: Balogh 1986. 37; „Úgy értvén, valami gyűlési alkalmatosságra Nánásra várták volna Nagyságodat...”. Dobozi István levele Károlyi Sándornak. Debrecen, 1706. február 9. Közlövc: Balogh 1986. 39; Rákóczi és Bercsényi több levélváltásban is foglalkoznak a kérdéssel. Rákóczi indulatosan a vármegyék büntetését szorgalmazza. Bercsényi ennél óvatosabb, ő nem tartja célravezetőnek, hogy szigorú intézkedéseket tegyenek. Bercsényi Miklós levele II. Rákóczi Ferenchez. Nagyszombat, 1706. március 8. AR V. 47-48; II. Rákóczi Ferenc levele Bercsényi Miklósnak. Eger, 1706. március 12. AR I. 484. A levelet idézi: Bánkúti 1991. 71; II. Rákóczi Ferenc levele Bercsényi Miklósnak. Eger, 1706. március 12. AR I. 485; Bercsényi Miklós levele II. Rákóczi Ferenchez. Nagyszombat, 1706. március 17. AR V. 56-57; II. Rákóczi Ferenc levele Bercsényi Miklósnak. Eger, 1706. március 20. AR I. 494. A fejedelem kemény hangon szolt a megyékhez az illegális gyűlések és a rézpénzzel szembeni ellenkezés miatt. II. Rákóczi Ferenc instrukciója a vármegyékhez küldendő követeknek. Eger, 1706. március 23. AR I. 495. Lásd még: R. Várkonyi 1989. 218-219.

¹³ Balogh 1981. 119; A fejedelem arról ír Patay Sámuelnek, hogy az idegen kereskedők hamis, nagy mennyiségű rézpénzt hoznak be az országba és azt cserélve az ezüstöt kiviszik. Ezért rendelte el azt, hogy ezek a kereskedők nem léphetik át a Tisza vonalát. II. Rákóczi Ferenc levele Patay Sámuel tokaji harmincadosnak. Esztergomi tábor, 1706. augusztus 19. Bánkúti 1996. 324-325; Ugyanilyen tartalmú levelet küld a Consilium Oeconomicum is Pataynak. A Gazdasági Tanács levele Patay Sámuel tokaji harmincadosnak. Beszerecbánya, 1706. június 28. Bánkúti 1992. 213-214.; Balogh 1981. 119.

¹⁴ Bánkúti 1991. 78; Ez nem feltétlenül volt igaz minden megyére hiszen Pozsony vármegye 1706. március 5-én (79-88. fol.), Turóc vármegye 1706. március 9-én (89-90. fol.), Nógrád vármegye 1706. március 19-én (91-102. fol.), Ugocsa április 8-án (111-114. fol.), Szabolcs pedig április 9-én (120-132. fol.) hirdette ki az elkészített szabályzatokat. A limitatiókat lásd: MOL G 25 1. c. 2. d. Egy kiadott limitatióról van tudomásunk: Demkó 1888.

¹⁵ I. m. 77-80; Balogh 1981. 119.

Bihar vármegye a limitatio elkészítését Szabolcs, Szatmár és Bereg vármegyékkel és Szatmár, Németi, illetve Debrecen városokkal közösen hajtotta végre.¹⁶

A négy vármegye és a három privilégizált város követei 1706. március 29-én, Nyírbátorban tartottak közös gyűlést, hogy eleget tegyenek a fejedelem parancsának.¹⁷ A megyei limitatiók közül a Bihar vármegyei példány főleg az egyes termékek áraiban mutat eltérést a többi listával összehasonlítva. Az iratokban szereplő áruk, szolgáltatások megegyeznek, csak egy-két helyi sajátosság az, ami különbséggént megfigyelhető.¹⁸

A gyűlésen résztvevők megállapodtak abban is, hogy közös mértékegységeket használnak: iccéből a budait fogadták el, míg fontból a magyarországit tekintették mérvadónak.¹⁹

A megyei limitatiók iratcsomójában található egy megyénkénti összesítő is, amelyben csak Szabolcs, Szatmár és Bihar vármegye árai szerepelnek.²⁰ A többi megye rubrikái kitöltetlenek maradtak. Ennél a kimutatásnál is megfigyelhető, hogy Szabolcs és Szatmár vármegye szabályzott árai megegyeznek, a bihari értékek viszont eltérnek. Ugyanezen irategyüttesben van még egy kimutatás, amely a Debrecen, Szatmár, Németi és Nagybánya városokban érvényes értékeket gyűjti össze. Az ebben feltüntetett árak megegyeznek a Bihar vármegyei limitatióban szereplőkkel. Ami érdekessé teheti számunkra ezt az iratot, hogy az abban feltüntetett árak vonatkoztak az említett városokba érkező külföldi (görög, török, zsidó, rác) kereskedőkre is.²¹

Bihar vármegye XVII–XVIII. századi történelme még sok megválaszolatlan kérdést tartogat számunkra. Reményeink szerint a jövőben végzett szisztematikus kutatások segítséget nyújtanak abban, hogy egy árnyaltabb kép alakulhasson ki Bihar

¹⁶ Bihar vármegye limitatiója MOL G 25 1. c. 2. d. 166-179. fol. illetve 180–200. fol.; Szabolcs vármegye limitatiója uo. 120–132. fol.; Szatmár vármegye limitatiója uo. 212–222. fol., illetve 223–238. fol.; Bereg vármegye limitatiója uo. 103–110. fol. Bihar és Szatmár vármegye limitatiójából két-két példány maradt fent.

¹⁷ Lásd: Szatmár vármegye limitatiója 212. fol. A beregi limitatióban meg is fogalmazzák: „Jól lehet Kegyelmes urunk Ő Nagysága parancsolatjának akarván engedelmeskodni, felül specifikált venalékról (részletezett árukról) töltünk limitatiót. Mindazáltal úgy mehet effectusban a limitatio, hogy ha említett Kegyelmes Urunk Ő Nagysága és a Senatusnak determinatiója szerint fog verettetni és folyani a moneta, mind a veres és fejér.” Bereg vármegye limitatiója uo. 110. fol.

¹⁸ Például Bihar vármegyében csapómmesterek csak Debrecenben vannak, de ők sem üzik a szakmát. Más limitatiókban külön foglalkoznak a csapókkal. A bihari, debreceni csapókra lásd: 1. sz. Melléklet.

¹⁹ MOL G 25 1. c. 2. d. Bereg vármegye limitatiója 213. fol.

²⁰ Uo. 271. és 281–313. fol. A 271. fol. külsőzete „Limitatio Rakocziana 1706” van ráírva. Véleményünk szerint a 271. fol. a kezdőlapja a 281–313. folión található összesítőnek.

²¹ Uo. 39. fol. Dupluma: 314–315. fol. Vélhetően még a 274–275. fol. is ehhez a limitatiohoz tartozik. Lásd még: 13. jegyzet.

történelmét illetően. Ehhez nagyban hozzájárulhatnak azok a monográfia-munkálatok, amelyek már zajlanak, illetve hamarosan elkezdődnek.²²

Az iratról

Bihar vármegye limitatiója két példányban maradt fenn.²³ Feltehetően mindkettő másolat, hiszen több helyen is javításokat, igazításokat eszközöltek a szövegben. A két limitatio mindenben megegyezik, viszont az, amelyet a forrásközlésnél felhasználtunk, Bihar vármegye pecsétjével lett megpecsételve. Ezért véljük úgy, hogy ez a példány áll közelebb az eredetihez. Az átírás során összevetettük a két iratot, tartalmi különbséget nem fedeztünk fel. A két szabályzat más-más kéz írása.

Az iratközlésről

A szöveg közlésénél a modern átírási gyakorlatot használtuk. Ezalatt a központozás, a kis és nagybetűk, az ékezetek és a külön- és egybeírás szabályait a ma elfogadott helyesírás alapján alkalmaztuk. Figyelembe vettük Bak Borbála²⁴ ajánlásait is.

Próbáltuk megtartani a szöveg jellemző nyelvi sajátosságait, ezeket [sic!] jelzéssel láttuk el.

Nem tartottuk meg a betűkettőzéseket (pl. ss, nn, ll), illetve a betűhiányokat jelölés nélkül pótoltuk vagy javítottuk. Nem hagytuk meg a kiejtés szerinti írásmódot a hasonlásoknál sem (pl. edgy = egy; meczeni = metszeni), hiszen ezek szóelemző írásmódja nem befolyásolja a kiejtésbeli sajátosságokat.

A szövegbeli kiemeléseket, igazításokat mi eszközöltük a könnyebb érthetőség kedvéért.

A szövegben használt fontosabb mértékegységek

Sing = 62 cm

Vég = a posztó nemétől és előállítási helyétől függően 14-20 sing

Font = 0,56 kg

Lat (lót) = a font 1/32 része, 17,5 g

Ice = 0,84 – 1,27 l közötti értéknek felelt meg, tájegységtől függően

Kassai véka = a kassai kőből ¼ része, 33,2 l

²² Itt a több éve folyó Biharkeresztes monográfia munkálataira, illetve az új Berettyóújfalui kötet elkészültére gondolunk.

²³ MOL G 25 1. c. 2. d. 166-179. fol. ill. 180-200. fol.

²⁴ Bak 2000.

Gönci hordó = Kb. 407 l

Akó = Kb. 50 l

Cseber = a budai cseber 42,42 l volt. Ez tájegységenként változott.

1. sz. melléklet

Az irat lelőhelye: MOL G 25 1. e. 2. d.

Ad benignum Suae Serenitatis Principalis Domini *Domini* Clementissimi mandatum pro ratione status et temporis ad normam *artculi* 71. Anni 1659²⁵ in praetactato benigno mandato citati in gremio Inclyti *Comitatus* Bihoriensis facta.

Limitatio

omnium rerum venialium, laborumque, moechanicalium intra limites praefati *Comitatus* reperibilium, et practicari solitorum Anno *Domino* 1. Maii 1706.²⁶

Ezen Nemes Vármegyében lévő kalmárok és kereskedők declarálták²⁷, minthogy eddig semminemű árujokat, melyet idegen országokbul inducálnak²⁸ az felsőbb kereskedőktül, s – idegen országbéli emberektül, veres pénzen nem vásárolhatták. Arra nézve, ami drágaság eddig interveniált²⁹ attül esett, hogy az veres pénzen el adott jószágok árját fehér pénzen kellett fordítannók az penig különben nem lehetett hanem két annyival is feljebb kénytelenítettének adósságok *complanatioja*³⁰ kedvéért a veres pénzt fejérré váltani. Kihez képest *Kegyelmes* Urunk *kegyelmes* *resolutioja*³¹ szerint ha mind a kétféle pénz egy valorban³² fog folyni, és a veres pénzt adósságok megfizetésében ezen vármegyebeli kalmároktül és kereskedőktül elveszik annyiban, s ennek utána is vásárolhatnak. Árujokat adhatják eszerint:

²⁵ A törvény szövegét lásd: Márkus 1900. 176–177.

²⁶ Fejedelem Őfelségének, a legkegyelmesebb Úrnak kegyes parancsa után a helyzet és a körülmények okából az 1659. évi 71. törvény formája szerint az előbb említett kegyes parancsára hivatkozva Nemes Bihar vármegye gyűlésén készítettett. Megszabása minden ezen fentebb említett Vármegye határai között található eladó áruknek, és gyakorolni szokott munkáknak, kézműves termékeknek. Az Úr 1706. esztendőjében, május 1-jén.

²⁷ Kinyilvánították

²⁸ Hoznak be

²⁹ Fennállt

³⁰ Kiegyenlítése

³¹ Kinyilatkoztatása

³² Értékben

Kalmárok áruja	<i>Floreni</i>	<i>Denarii</i>
Velencei gránátnak ³³ singi	12	
Török gránátnak singi	7	
Skarlátnak javának singi	10	
Alább valónak	9	
Angliai posztónak a javának, melyet selyemposztónak hívnak singi	7	
Alább valónak	6	
Lengyel angliainak	5	
Failandisnak ³⁴ javának singi	5	20
Pukovainak ³⁵	4	
Lengyel failandisnak	4	50
Páduainak singi	2	50
Hosszú tartó széles remeknek singi	2	10
Közönséges széles remeknek	1	80
Keskeny remeknek	1	
Közlandisnak ³⁶ singi	1	60
Morvai kisnicérinek singi		72
Zolnay kisnicérinek		50
Borsós pályaposztónak singi	1	
Széles bojtos posztónak	1	20
Keskeny bojtos posztónak		75
Posztó rásának ³⁷ tecin és karmasin színnek	2	50
Közönséges rásának	1	60
Lengyelországi rásának	1	40
Perpétának ³⁸ tecinnek és karmasin színnek	1	80
Közönséges perpétának	1	
Hernácnak, tecinnek	1	20
Közönségesnek		75
Quinetnek tecinnek végi ³⁹	10	
Közönségesnek	7	
Borsétának ⁴⁰ végi	7	
Habos szőrtábitnak ⁴¹ végi	12	

³³ Gránát = posztófajta. Feltehetően a spanyolországi Granada környékéről származó posztóra használták.

³⁴ Fajlandis = finom angol posztó, London környékéről.

³⁵ Értsd: Bukovinainak.

³⁶ Közönséges angol posztó.

³⁷ Egyfajta szövét, posztó. A szó valószínűleg az olaszból került át.

³⁸ Perpéta = kelmfajta.

³⁹ Ez és a következő sor utólag beszúrva.

⁴⁰ Borséta = szövétfajta.

⁴¹ Tábit = habos selyemszövet, színjátzó selyem.

Szőr atlacnak ⁴² végi	40	
Fonallas hernácnak ⁴³ singi		60
Mazolánnak ⁴⁴ singi		45
Egy tarka aljú szoknya, öreg	6	
Alább való	5	
Karasiáknak ⁴⁵ singi	2	40
Selyemmatériák		
Dupla bársonynak singi	12	
Közbársonynak	8	
Kenderbársonynak	1	20
Tábitnak singi	10	
Féltábitnak	4	50
Velencei kamukának ⁴⁶ singi	7	
Közkamukának	4	
Tafotának ⁴⁷ singi	4	
Virágos atlacnak singi	4	
Kapicolnak ⁴⁸ singi	1	50
Török tafotának singi		60
Dupla tatár muharnak ⁴⁹ végi	30	
Közönséges muharnak	20	
Fekete, széles fátyolnak singi	1	80
Alább valónak	1	50
Fekete, keskeny fátyolnak		60
Fejér fodor, széles fátyolnak singi	2	
Keskenynek	1	
Sima fejér, széles fátyolnak	2	
Lengyel sima, fejér fátyolnak		60
Asszonyember fejére való gyenge selyemcsipke	3	50
Alább való	2	50
Aranyos és ezüstös áruk		
Gazdag aranyos vagy ezüstös asszonyember fejére való csipke	6	
Alább való	4	50

⁴² Atlasz = sima selyemszövet.

⁴³ Hernác = egyfajta kelme. Posztó- és selyemfajták nevei között egyaránt előfordul.

⁴⁴ Mazolán = ritka, hitvány gyapjúsövet.

⁴⁵ Karaszia = posztófajta.

⁴⁶ Kamuka = damasztzsövet.

⁴⁷ Könnyű anyagú selyemszövet.

⁴⁸ Kapicsor = női kelmefajta.

⁴⁹ Moher = gyapjúsövet.

Arany csipkének lóttja ⁵⁰	3	
Arany galandnak ⁵¹ lóttja	2	
Szkófiumnak ⁵² danckainak levele	9	
Arany és ezüst fonálnak öreg motringja, ⁵³ danckainak	4	50
Bécsi arany- és ezüstoffonálnak öreg motringja	3	75
Süvegek		
Vékony fekete süvegnek az ára	1	20
Fekete fodor süvegnek		75
Dupla fekete süvegnek		50
Törökországi jószágok		
Szkófiúm egész papirossal, melyben 9 lót vagyon	10	
Tecin és karmasin szín selyemnek mitrája	8	
Közönséges színűnek	5	
Portai sodrott selyemnek mitrája	8	
Egy öreg veres karmasin bűr	6	
Annál kisebb	5	
Et per consequens ⁵⁴		
Öreg sárga karmasin bűr	5	50
Alább való alább		
Öreg szép veres kordovány ⁵⁵	2	60
Középszerű	2	20
Kisebnek kisebb az ára		
Öreg Sárga kordovány bűr	2	40
Középszerű	1	80
Kisebnek kisebb az ára		
Fekete kordovány ára egy a veressel		
Öreg veres és sárga szattyán	1	20
Alább való		90
Et per consequens		
Török szattyán kapca		33
Karmasin kapca	1	
Kordovány kapca		66
Karmasin öreg cselebi csizma ⁵⁶	4	
Karmasin papucs	1	

⁵⁰ Lót = lat. A font 1/32 része.

⁵¹ Galand = keskeny szegélydisz, paszomány, keskeny szalag.

⁵² Szkófiúm = arany vagy ezüst hímzőszál.

⁵³ Matring = mértékegység. Az arany- és ezüstoffonalak mérésére szolgált.

⁵⁴ És végig a következők

⁵⁵ Kordován = finom, kikészített kecske- vagy juhbőr.

⁵⁶ Cselebi = török csizmafajta.

Kordovány papucs		75
Öreg dupla paplan, jóféle bagaziával ⁵⁷	18	
Közönséges öreg paplan	10	
Alább való	8	
Et per consequens		
Öreg kilinnek, vagy csarpitnak az ára ⁵⁸	5	
Kissebnek	4	
Csujtár, szép és öreg ⁵⁹	8	
Alább való	6	
Legalább való	5	
Skarlát jó öreg szőnyeg	18	
Kisebbnek kisebb az ára		
Közönséges nagy szőnyeg	8	
Kisebbnek kisebb az ára is		
Kecsenék ⁶⁰ az ára	1	80
Sebesi jóféle pokróc	2	
Alább való	1	50
Orosz vagy oláh csinálta pokróc	1	
Öreg jóféle lasnak ⁶¹	3	
Alább való	2	
Riskásának fontja		18
Malosaszőlőnek ⁶² fontja		18
Fügénék fontja		18
Egy öreg citrom		12
Kisebb		9
Egy nitrafejtő	1	30
Kék bagaziának singi		30
Tecin és karmasin szín bagaziának singi		90
Veres pamut bagaziának singi		48
Török selyemsinórnak singi		9
Egy selyemkeszkenő	1	
Paplankeszkenő		75
Alább való		50
Selyem hálóövek az előtteni mód szerint adattassanak darabáru számra.		
Egy vég fejtő aba	4	

⁵⁷ Bagazia = bélésnek való kelme, vagy festett vászon.

⁵⁸ Kilim = szőnyegfajta.

⁵⁹ Csujtár = nyeregtakaró.

⁶⁰ Kecse = gyapjúpokróc.

⁶¹ Lazsnak = pokróc.

⁶² Értsd: mazsolaszőlőnek.

Veres egy vég aba	4	50
Bulya vásznok és patyolatok különbölkönbféle specicsesekben ⁶³ lévén az előtti mód szerint adatassanak.		
Fűszerszámok		
Borsnak fontja	1	
Gyömbérnek		75
Jóféle sáfránynak lóttja		75
Alább valónak		60
Szefkűnek fontja	6	
Szerecsendiónak fontja	6	
Lóttja ⁶⁴		30
Szerecsendió virágának fontja	20	
Lóttja		72
Babérnak lóttja		5
Jóféle nádméznek fontja	1	20
Alább valónak		90
Annál is alább valónak		75
Mandolának fontja		75
Faolajnak fontja		50
Gyolcsosok áruja		
Vékony slésiai ⁶⁵ gyolcsnak vége, melyben tíz sing vagyon	12	
Ennek singi	1	20
Alább valóknak az ára is alább		
Lengyelországi slésiának végi	2	40
Jóféle vékony slaerne ⁶⁶ végi	3	
Eperjesi vékony, széles gyolcsnak singi		42
Bártfai jóféle gyolcsnak singi		18
Jóféle lengyel gyolcsnak singi		24
Széles, vékony házi vászonnak singi		30
Alább valónak		24
Annál alább valónak		18
Kék, és veres gyolcsnak, a javának és szélesének singi		21
Alább valónak és keskenyebbnek		18
Segesvári gyolcsnak alias durvának végi		50
Legszebb lengyel patyolatnak singi		24

⁶³ Formában.

⁶⁴ Utólag beszúrva.

⁶⁵ Értsd: szilésziak.

⁶⁶ Slájer = finom gyolcsanyag.

Alább valónak		21
Annál alább valónak		18
Legalább valónak		15
Közönséges paraszt, avagy nyers vászonnak legszebbnek és vékonyabbnak singi		12
Alább valónak		9
Annál alább valónak		6
Sáknak valónak		5
Lábasmarhák, és egyéb eledelre valók		
Egy pár tavalyi borjú Pünkösdig	12	
Egy pár harmad fű tinó	25	
Egy pár negyed fű tinó	50	
Egy pár legszebb cimeres ökör	90	
Alább való <i>pro ratione qualitatis</i> ⁶⁷		
Vágni való egy pár hizott, jó nagy ökör	50	
Vágni való hizott, egy jó öreg tehén	20	
Alább való <i>pro portione</i> ⁶⁸		
Mészárszékre való egy kövér juh	1	40
Egy örü [sic!]	2	
Metszeni való bárány Pünkösdig		60
Pünkösöd után		75
Egy kövér öreg Cáp ⁶⁹	2	
Egy kövér öreg kecske	1	
Egy kecskegedő [sic!]		30
Egy pár ajtón hizott, öreg jó kövér ártány	30	
Alább valónak alább az ára		
Makkon hizott egy pár jó öreg sertés	16	
Alább való	12	
Et per consequens		
Egy négyheti jó sütő malac		12
Egy nyúl		12
Egy öreg szarvas	5	
Egy öreg őz		75
Kisebb őz		60
Egy pár nyájra való juh fiastul választva	5	
Őszveséggel, ha <i>nem</i> választják	4	
Egy pár juh bárányostul kihányva	3	50
Egy öreg hizlalt kakaspulyka		60

⁶⁷ Amint a minősége van.

⁶⁸ Arányában.

⁶⁹ Cáp = kecskebak.

Alább való		42
Jércepulyka		30
Egy kövér házi lúd		24
Egy hizlalt kappan		18
Egy kövér tyúk		12
Egy pár csirke		8
Egy pár ölni való liba		24
Egy házi kacsa		12
Egy fogolymadár		12
Egy császármadár		18
Egy fajt [sic!]		12
Egy túzok		36
Egy kakasfácán		36
Jércefácán		30
Egy vadlúd		15
Egy fú [sic!]		6
Egy pár házi galambfi		6
Egy vadgalamb		4
Egy pár húros- vagy fenyőmadár		12
Méz, vaj, olaj, sajt és túró		
Egy icce szín méz		36
Főtt méznek iccéje		24
Tehénvajnak iccéje		30
Juhvajnak iccéje		24
Lenmag olajnak iccéje		24
Viasznak fontja		40
Egy nyári öreg sajt		30
Őszi öreg sajt		36
Erdélyi nyári sajtnak fontja		6
Őszi sajtnak fontja		9
Túrónak fontja		9
Mesteremberek		
Mészárosok		
Jó kövér ökör- vagy tehénhúsnak fontja		4
Alább valónak		3
Annál is ösztövérebbnek		2
Borjúhúsnak fontja		6
Kövér juhhúsnak fontja		2
Egy kövér báránycímer Pünkösd előtt		9
Kecskehúsnak fontja		2
Bárányszűz, tüdőstül s májostül		6

Disznóhúsnak fontja, javának		6
Alább valónak		5
Téli szalonnának fontja		12
Tiszta szalonnának fontja		15
Egy jó kövér orja fejestül		90
Feje nélkül		60
Egy öreg jó kövér szalonna	10	
Alább valónak az ára is alább valorához ⁷⁰ képest		
Egy bokor jó öreg első sodor		60
Egy jó öreg hátulsó sodor		42
Kisebbnek az ára is kisebb		
A szalonnának és annak aprólékjának ára pedig ha makk bőven terem ahhoz képest lehet feljebb vagy alább.		
Hájnak fontja		12
Száraz faggyúnak fontja		10
Nyers faggyúnak fontja		7
Olvasztottnak		12
Marhabőrök		
Egy öreg ökör- vagy tehénbőr	4	50
Kisebb	3	
Ötödfü tulokbőr	4	
Tavalyi borjúbőr	1	
Egy juhbőr gyapjastul		30
Gyapjú nélkül jó juhbőr		30
Cáp bőrnék a java		90
Alább valónak az árra		75
Döglött juhnak a bőri		18
Jó kecskebőr		50
Alább való		36
Báránybőr Úr napig ⁷¹		21
Úr nap után		24
Lóbőr	1	60
Vadbőrök		
Egy szép rókabőr	2	
Alább való	1	60
Et per consequens		
Egy szép farkasbőr	1	50
Alább való	1	20
Egy szép nyest	2	60

⁷⁰ Értékéhez

⁷¹ Úr napja = festum Corporis Christi. Pünkösöd vasárnapja után két héttel.

Alább való	2	
Egy szép vidra	1	50
Vadmacskabőr		18
Nyúlőr		3
Szép öreg medvebőr	6	
Nyeregre való medvebőr	4	
Hiúzbőr	5	
Szép török nyest	1	80
Alább valónak az ára is alább		
Egy szép görénybőr		24
Vargák		
A farán való egy pár legjobb bocskor		42
Derekán való		36
Hátán való		30
Vállán való		27
Nyakán való		24
Pofáján való		18
Farmetszés		18
Egy pár mál ⁷² , kívül két pár csizma telik	2	
Kikészítve egy jó öreg bőr árra	6	
Közép ökör- és tehénbőr kikészítve	5	
Tinóbőr kikészítve	1	80
Egy pár jó bőrkapca		75
Alább való		54
Hajdúnak való egy pár kapca		30
Bélésnek való juhbőr		90
Számos marhabőr kikészítése	1	
Tinóbőr kikészítése		60
Borjúbőr kikészítése		75
Juhbőr kikészítése fejéren		24
Veressen		36
Csizmadiák		
Egy pár fél singes borjúbőr csizmának árra	2	
Második fára csinálnak	1	80
Harmadiknak	1	50
Negyediknek	1	30
Ötödiknek	1	
Hatodiknak		80
Et per consequens		

⁷² Mál = az adott állat hasi része.

Férfiúnak való veres és sárga öreg csizma	1	60
Utána való	1	50
Asszonyembernek való szattyán csizma	1	30
Utána való	1	20
Veres és sárga fél singes csizma	2	75
Utána való	2	60
Harmadik	2	36
Asszonyembernek való kordovány csizma	1	80
Kisebb	1	70
Harmadik	1	60
Férfiúnak való öreg fejeltett csizma ára	1	
Asszonyembernek		78
Karmasin vagy kordovány csizma csináltatástul, ha mindent a csináltató ad hozzá.		89
Szolgának való borjúbőr csinálástul, ha mindent ad hozzá a csináltató.		86
Fejeléstul, ha mindent hozzáadnak		30
Egy pár papucs csinálástul		45
Egy pár kapca csinálástul		15
Egy pár karmasin könyökbőr ára		60
Kordovány		30
Szűgyártók		
Egy számos bőr kikészítése, ha veressen megfestik	1	80
Feketén festve	1	20
Fejéren megtörve	1	
Ha parasztosan felmíveli	1	
Egy pár öreg farhám, hármas veseszíjával	6	
Egy pár kisebb farhám	5	
Egy közönséges hám		66
Szekeres fék, tányéros zablával		90
Parasztos kantár		45
Varrott kantár		90
Egy hátszűj		30
Két hámtáska		30
Egy fékembő [sic!] szár		9
Négyágú gyeplű	1	20
Elő gyeplű		90
Lógó gyeplű		36
Egy pár kengyelszűj csatostul		60
Heveder, felrántó szűjával		60
Lekötőszűj, terhelő szűjával		60

Közönséges farmatring ⁷³		24
Varrott csatostul		48
Közönséges szügyellő		30
Varrott		54
Egy pár bocskorszij		9
Karikás ostor		18
Közönséges ostor		9
Korbács		12
Kocsiostor		6
Varrott szíjkötőfék		60
Közönséges		48
Egy pár fedeles puskatok	2	
Fedél nélkül	1	80
Csatos karikás szablyaszij		60
Csat nélkül		40
Eresztő szij		18
Egy pár láncos, karikás nyakló	1	60
Szűcsök		
Egy öreg ködmen [sic!]	5	
Utána való	4	50
Asszonyembernek való öreg ködmen	4	50
Utána való	4	
Et per consequens		
Egy báránybőr csáválás ⁷⁴		9
Rókabőr csáválás		12
Vidrabőr csáválás		18
Nyest csáválás		12
Farkasbőr csáválás		48
Medvebőr csáválás	1	80
Hasi bőr csáválás		6
Egyes báránybőrökből aki mentét akar béleltetni, megprémzésével együtt		80
Táblás béllésbül		40
Rókamállal, vagy háttal, egyes rókákbul ha ki mentét akar béleltetni a munkátul	2	50
Kisebb mente bélléstül	1	80
Asszonyembernek való rókás mente bélléstül	2	
Kisebbtül	1	60
Egy ködmen csinálástul	1	80

⁷³ Farmatrin = hurok alakú szij a lószerszám hátulján.

⁷⁴ Csáválás = bőrkikészítés.

Egy tábla fekete bélés ára	6	
Egy tábla fejeér bélés ára	4	50
Szappanosok		
Edgy tábla szappan ára	1	50
Ha egy táblából öt rudat metszenek. Egyiknek az ára		30
Ha nyolc rudat metszenek. Egyiknek ára		18
Váltómíves szabók		
Angliai dalmány csinálástul	1	20
Mentétül		72
Fajlandis dalmántul	1	
Mentétül		60
Angliai nadrágtul bélletlen		30
Bélelve		50
Remek dalmantul		75
Mentétül		50
Angliai és fajlandis süvegtül, ha felvarrja a mester		21
Angliai salavaritul ⁷⁵ , közönséges munkával		15
Köppönyegcsinálás fennálló gallérával		48
Gallér nélkül		36
Angliai, vagy selyemszoknya csinálástul egy sor csipke, vagy kötés ha léssen rajta, bélelve.	1	50
Ha igen széles léssen rajta a csipke, a munka szerint többet érdemel.		
Rása szoknyátul, egy sor peremmel		75
Angliai halhéjas közönséges szoknyaválltul, egy sor peremmel	1	
Bársonyválltul, egy sor peremmel vagy csipkével	1	80
Alább valótul	1	60
Rása válltul, halhéjason		60
Anélkül		30
Szűrszabók		
Erdélyi és privigyei szűrökbül dolgozván ezen mesteremberek aminthogy magok igen drágán vették, a limitatio sem lehet károkkal. Azért eszerint következik, míg a szűr meg nem olcsúdik [sic!] az ő mívek ára.		
Legnagyobb szűr ára	6	
Utána való két singes	5	10
Harmadik	4	50
Negyedik	3	60
Ötödik	3	
Hatodik	2	90
Hetedik	2	40

⁷⁵ Salavári = bővebb szabású nadrág.

Csapók		
Csapómester-emberek ezen vármegyében nincsenek egyebütt, hanem nemes Debrecen városában négy vagy öt vagyon, azok sem igen mívelik az mesterséget. Ha mívelnék computatis computandis ⁷⁶ , aminemű szűrt tudnak készíteni hallatlan eladhatják végít.	7	
Vásári szabók		
Egy aba öreg bélelt dalmány árra	5	50
Félszer dalmány	4	50
Másfél fertályos bélelt dalmány	5	
Félszer	4	
Utána való bélelt dalmány	4	50
Félszer	3	50
Egy öreg aba kepenyeg	5	50
Egy öreg aba ⁷⁷ nadrág	1	80
Kisebb nadrág	1	50
Utána való	1	30
Azután való	1	20
Egy salavári abából	1	20
Öreg remek egészen béllet [sic!] dalmány	8	
Nadrág	3	12
Salavári	2	
Egy aba öreg mente, bélletlen	4	
Bélelve	8	
Egy közlandis mente bélletlen	11	
Egy nyestes angliai posztóból csinált kalpagnak a java és szépi	5	10
Egy rása szoknya, egészen bélelve	40	
Bársony peremmel	24	
Rása szoknya lótos peremmel	13	
Tecin szín rása, lótos peremes szoknyaváll	3	60
Közönséges rásaváll	3	
Hernácváll, szőr peremmel	1	20
Veres pamutbagazia szoknya, négy sor szőrperemmel	5	60
Hernác szoknya szőrperemmel	6	
Ötvösök		
Egy gyira ⁷⁸ ezüst feldolgozástul, sima munkáért	10	
Lótjátul		24

⁷⁶ Megszámálva számot adó

⁷⁷ Aba = silány minőségű – általában fehér – posztófajta.

⁷⁸ Gira = mértékegység

Virágos munkának gyirájátul	12	
Lótjátul		30
Gombkötők		
Tizenöt öreg selyemgomb, makkostul	2	
Kisebb	1	75
Annál is kisebb	1	30
Jó tömött selyemsinórnak singi		8
Vékonynak		6
Karmasin és testszín sinórnak singi		12
Borított sinórnak singi		40
Sujtásnak		24
Kockásnak		30
Egyéb munkát aki mint akar műveltetni az szerint fizessen tőle.		
Kerégyártók		
Céhbeli mesterember csinálta egy öreg ökör, vagy ló után való szekér	15	
Kisebb szekér	12	
Annál is kisebb	10	
Egy öreg kerék	2	
Középszerű	1	75
Apróbb	1	50
Egy kerék küllő betétel		6
Egy talp		12
Egy kerékagy		56
Egy tengely		42
Egy nyújtó		30
Szekérágas		30
Vánkos		12
Rakoncás fergetyű ⁷⁹		18
Bevágott		12
Simely ⁸⁰		12
Rúd nyila		60
Annak két szárnya		81
Két ódal [sic!] zápostul	2	8
Hátulsó saroglya		60
Első saroglya		30
Egy lőcs		12
Egy hámfá		12

⁷⁹ Fergetyű = szekérnek, kocsinak az a része, amely lehetővé teszi, hogy elforduljon.

⁸⁰ Simely = a szekér tengelyéhez párhuzamosan erősített vastag fa, mely a szekér oldalait tartja, és a rúd ágait a tengelyhez szorítja.

Hátulsó ferhétz [sic!]		12
Egy csatlópálca		3
Egy sallangó		3
Két taligakerék	1	40
Egy fejsze-, vagy kapanyél		6
Mindezek pedig úgy ha a mesterember maga fájából dolgozik, ha pedig a csináltató ad hozzá fát, felényi a munkájátul való béri.		
Kovácsok		
Egy öreg ló- avagy ökörszekér vasazás	12	
Kisebbitül	9	
Egy öreg kerék vasazás	1	
Első tengely	1	
Hátulsó tengely		80
Egy sing vasbul való marokvas csinálás, felsütésével együtt		12
Ó marokvas felsütése		3
Egy köpüs, és kává s lócs vasazása		24
Egy sing vasbul való derékszeg csinálás		15
Hámtó s karikája csinálása felsütésével		12
Ó hámtó felsütése		3
Egy ragasztószeg, láncostul		21
Egy pengőkarika		12
Egy tengelyvégszeg		12
Egy vakszeg		15
Egy öreg csikótó csinálása		70
Középszerű csikótó		50
Egy kötőpánt		10
Tekerőpánt		12
Rúdra való öreg karika		12
Karikaforrasztás		6
Új szántóvas csinálás, öreg	2	60
Kisebb	2	
Egy sing vassal ha megnádolják ⁸¹		60
Öreg csoroszlya csinálása		75
Nádlása		30
Köpüs lapát, ásó csinálás		60
Egy kapa csinálás		45
Egy új fejsze csinálás		66
Acélása		36
Kisebb acélása		30

⁸¹ Nádol = vasat, acélt, abból készült eszközt edz, új anyag hozzáátvözcésével javít.

Egy új patkó, felütésével		12
Ó patkó felütés		6
Hat patkószege		3
Egy kasza	1	20
Kaszatülő, kalapácsostul		60
Egy sarló, fogas		30
Egy oltott sark, hevederestül		36
Közönséges ajtóra való sark, hevederestül		24
Háromágú vasvilla csinálás		36
Kétágú vasvilla		24
Faragószeke csinálás	1	
Szénametsző	1	80
Nádvágó		90
Vasék		15
Karózó vas, egészen vasbul		75
Karózó fokos balta		75
Egy metszőkés		90
Hídban való nagy, öreg szeget ha csinálnak, egytül		4
Lakatosok		
Vágós puszkának új acélt csinálni	1	80
Kisebb	1	50
Öreg puskaagy	1	50
Pisztolyagy	1	
Puskarántó		50
Sárkány		75
Serpenyőfedél		45
Általjáró öreg szeg		6
Puskadió		40
Abban való szeg		6
Puskacsőt megfarsatuzni, lábazni		90
Egy puszkát fejéren megtisztítani		18
Közönséges öreg ajtózár	3	
Kisebb	2	
Almáriumra ⁸² való zár		50
Ládazár		50
Boltra való öreg lakat	3	
Lakatkulcs		12
Közönséges apró kulcs		9
Srófos ⁸³ kulcs		12

⁸² Almárium = szekrény.

⁸³ Sróf = csavarmenet, csavar.

Ajtóbevonó		20
Fordító		24
Ütköző		24
Vert szegével együtt		12
Kulcsszék		15
Ajtó- és ládanyitás		6
Ajtókulcs		24
Láda kulcs		18
Marha farára való öreg bélyegvas, két betűbül	1	50
Három betűs	1	80
Edényre való apró bélyegvas		40
Ládára való egy pár forgósark		75
Egy pár sark nyírbélestül		18
Láda-hoz való ütköző szegestül		9
Öreg csizma patkolás		12
Sarkantyú felütés		6
Kisebb csizma patkolás		9
Csiszárok		
Egy közösleges kardhüvely, minden készületivel	2	75
Mindkét felől elein, oldalán felelesztett plével ⁸⁴	3	
Egy szablyát fában faragni		90
Maroklatcsinálás, keresztivel ⁸⁵ együtt		36
Kereszt nélkül		24
Nyakas kápa ⁸⁶		30
Kanca kápa		12
Egy kötővas szegestül, karikástul		15
Egy élre való vas		15
Egy általkötő vas		12
Farkvas		30
Horgas keresztvas felcsinálás		75
Szablyának élit vonni		12
Ha olajkőre veti		6
Kardtisztítás		30
Asztalosok		
Fias, gyantáros ⁸⁷ remek asztal	10	
Közösleges fias asztal	4	

⁸⁴ Pléh = lap, fém lap, bádóg.

⁸⁵ A kard keresztvasáról van szó, amely a kardfogó kézfejet védte az ütésektől.

⁸⁶ Kápa = a nyeregvázon elöl és hátul található kiemelkedő rész.

⁸⁷ Fias = fiókos; gyanta = a gyantár talán a középkori latin gentarum tőle alakjából származtatható, s a meghonosodás módját illetően a magyar kar, mód, pont stb. szavakkal vethető össze. Más jelentése a mázkészítéshez használt gyantafélékkel függ össze.

Közönséges rostélyos karszék, öreg	1	50
Rostély nélkül	1	20
Egyes rostélyos karszék		75
Egyes hátosszék, rostély nélkül		60
Egyes fejr szék		40
Két embernek való festet zöld nyoszolya	3	
Öreg ormós ^{**} , feketén festett koporsó	3	50
Közönséges koporsó	3	
Öreg festett, lábasláda	3	50
Kisebb lábasláda	3	
Közönséges vásári festett öreg láda	3	
Közép vásári láda	2	30
Kisebb	1	80
Vásári festett bölcső	1	
Parasztbölcső		75
Kerek tábori középasztal	1	80
Kisebb tábori asztal	1	50
Egy tábori szék fája		40
Egy kopjának fája, közönségesen festve		50
Festet fogasnak singi		30
Paraszt nyoszolya	2	
Kádárok		
Egy gönci hordónak az ára		36
Arra három abroncsot felütni		3
Fél gönci hordó		24
Öreg hordónak aközva egy cseabri		20
Tíz csebresen fejül való hordóra üresen egy abroncsot felütni		2 1/2
Tíz csebresen alól hat csebresig		2
Hattul fogva gönciig		1 1/2
Egy új dongát legöregebb hordóba betenni		12
Utána való		9
Kisebbe		6
Egy ó dongát öreg hordóba betenni		6
Utána valóba		4
Kisebbe		3
Egy új fenék bekerítés		12
Ó fenék betétel		6
Egy öreg kád árra	2	40
Arra való egy abroncs felütés		4

^{**} Ormós = csúcsos tetejű.

Szűrőkád árra		60
Öreg fenyőfa désa		18
Tölgyfa désa		15
Lóitató cseber		36
Kisebb désa		12
Egy veder		9
Fejő sajtár		6
Fejő veder		12
Fedeles kupa, vagy kárt ⁸⁹		12
Fedeletlen		9
Öreg csobány ⁹⁰		18
Kisebb		12
Egy putton		30
Egy debreceni mértékhez való véka		30
Cassai mértékhez		18
Et per consequens		
Egy vendég csín ⁹¹		3
Tele öreg hordóra egy abroncsfelütés		3
Kisebbre		2
Tele hordóba dongát betenni		75
Egy öreg hosszú léhó ⁹²		60
Kerek léhó		30
Nyeregjártók		
Paraszt sima, közönséges nyereg		90
Cifrázott	1	50
Nyírhajjal borított	2	
Faragott, vagy kimetélt	2	
Nyereg ágas		30
Nyereg szánya		18
Tekenősök		
Öreg sütőtekenő	1	
Kisebb sütőtekenő		75
Szappanozó tekenő		36
Kisebb		30
Kisebb		24
A per consequens, ki micsodás.		

⁸⁹ Kárt = fából készült kisebb ivóedény.

⁹⁰ Csobán = faedény, hasonló a cseberhez. Volt fedeles és fedél nélküli változata is.

⁹¹ Csín = talán a hordó aljában futó vágatokat jelenti.

⁹² Léhó = hordóra való nagy fatölcsér.

Szórólapát		12
Sütőlapát		12
Kaskötők		
Egy szekérkas, fagyal ⁹³ vesszőbül	1	
Közönséges vesszőbül		75
Egy gyékény		48
Gyékénybül kötött méhkas		15
Vesszőbül kötöttnek párja		9
Egy farosta		12
Takácsok		
Szabott rendik lévén ezen mesterembereknek, most is aszerint mívellyék mesterségeket.		
Fazekasok		
Egy öreg vizeskorsó		6
Kisebb		3
Per consequens		
Öreg kétfülű fazék		9
Kisebb		6
Kisebb		3
Annál is kisebb		1 1/2
Egy öreg fődő		2
Kisebb		1 1/2
Kisebb		1
Annál is kisebb		1/2
Egy öreg tál		9
Kisebb		6
Legnagyobb		12
Egy mázos cipós kályha betételével		8
Paraszt cipós kályha árra		2
Betétele		2
Egy iccés parasztsupornak száza		60
Egy öreg butykos korsó		9
Kisebb		6
Kisebb		3

A bornak, búzának, rosnak, árpának, zabnak, kölesnek, lencsének, borsónak, és egyéb efféléknek árra *nem* limitáltathatik, minthogy az esztendőnek Isten áldásából bővebb avagy szűk volta önkényyén szokta mindezeket az ő termésekhez képest drágítani vagy olcsítani [sic!]. Sőt a hazában termő egyéb mindenféle akármi névvel

⁹³ Fagyal = fűzfafélcseg.

nevezendő marháknak eledelre és öltözetre való jóknak, amint Isten az esztendő bőséggel vagy szükséggel megáldja pro ratione temporis est exingentia fatus rei⁹⁴ fog lehetni jövődőben.

Datum in Generali Inclyti Comitatus Bihariensis congregatione in possessione Szent Imre, die prima mensis may anno millesmo septinquesimo sexto celebrata.

Per me Paulum Tholdi

*Praefati Comitatus Juratum Notarium*⁹⁵

Rövidítések

fol. - folio

d. - doboz

MOL – Magyar Országos Levéltár

Levéltári források

MOL G 25 1. e. Magyar Országos Levéltár. G 25. A Rákóczi-szabadságharc levéltára. Gyűjteményes rész. Megyék és városok iratai. 1. e. megyei limitációk.

Kiadott források

AR I. = II. Rákóczi Ferenc fejedlem leveleskönyvci, levéltárának egykorú lajstromaival. 1703–1712. Közli: Thaly Kálmán. I. Pest, 1873. (Archivum Rákócziánium. II. Rákóczi Ferenc levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. Első osztály: had- és belügy.)

AR V. = Székési gróf Bercsényi Miklós főhadvezér és fejedelmi helytartó levelei Rákóczi fejedlemhez. 1704–1712. Közli: Thaly Kálmán. II. (1706–1708). Budapest, 1877. (Archivum Rákócziánium. I. osztály: V.).

Balogh 1986. = Balogh István: Dobozi István debreceni főbíró levelei gr. Károlyi Sándorhoz 1703–1709. Debrecen, 1986.

Bánkúti 1992. = Iratok a Rákóczi szabadságharcból. Kecskemét város és környezete. I. kötet. Összeállította és jegyzetekkel ellátta: Bánkúti Imre. Kecskemét, 1992.

Bánkúti 1996. = Pest-Pilis-Solt vármegye a Rákóczi-korban. I. kötet. Közreadja: Bánkúti Imre. Budapest, 1996.

Demkó 1888. = Limitáció 1706-ból. Közli: Dr. Demkó Kálmán. Történelmi Tár 1888. 187–195.

Márkus 1900. = Magyar Törvénytar. (Szerk.) Márkus Dezső. Budapest, 1900.

Thaly 1870. = A székényi országos szövetséglevél (1705.), a hg. Czartoryski-félc eredeti példányról közölve. Századok, 4. évfolyam (1870), 337–348.

Reml = II. Rákóczi Ferenc emlékiratai a magyarországi háborúról 1703-tól annak végéig. Fordította: Vas István. Sajtó alá rendezte és az életrajzi jegyzeteket írta: Kovács Ilona. Budapest, 2004. (Ez a kiadás az Osiris Kiadó gondozásában jelent meg, jegyzetek nélkül).

⁹⁴ amint az idő úgy alakul, szükséges a dolgokat megbeszólni.

⁹⁵ Kelt Bihar vármegye Szentimre birtokon tartott közgyűlésén 1706. május 1-jén. Elöttem Tholdi Pál, a fent említett vármegye felesküdtött jegyzője előtt.

Felhasznált irodalom

- Bak 2000. = Bak Borbála: A XVI–XVIII. századi magyar nyelvű források kiadásának kérdései. In: Fons (Forráskutatás és Történeti Segéd tudományok). VII. évfolyam (2000), 1. szám. 91–139.
- Balogh 1981. = Debrecen története 1693–1849. Szerk.: Rác István. II. kötet. A vonatkozó részt Balogh István írta. Debrecen, 1981.
- Bánkúti 1980. = Bánkúti Imre: Hadellátás és hadszervezet Rákóczi hadseregében. In: Rákóczi-tanulmányok. Szerk.: Köpcczi Béla – Hopp Lajos – R. Várkonyi Ágnes. Budapest, 1980. 169–183.
- Bánkúti 1991. = Bánkúti Imre: A kuruc függetlenségi háború gazdasági problémái. Budapest, 1991.
- Bánkúti 2002. = Bánkúti Imre: A kuruc függetlenségi háború gazdasági-pénzügyi alapjai. In: Az államiság megőrzése. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharcról. Szerk.: Czigány István. Budapest, 2002. 65–98.
- Hóman–Szekfű = Hóman Bálint-Szekfű Gyula: Magyar történet. IV. kötet. Budapest, 1935.
- Mészáros 2005. = Mészáros Kálmán: A Partium közjogi helyzete a Rákóczi-szabadságharcban. In: Istennel a hazáért és a szabadságért. Szerk.: Dukrét Géza. [Nagyvárad], 2005. 162–172.
- Nyakas 2005. = Nyakas Miklós: A bihari kishajdú városok története. Hajdúböszörmény, 2005.
- R. Várkonyi 1989. = Magyarország története 1686–1790. Főszerk.: Ember Győző, Heckenast Gusztáv. I. kötet. Budapest, 1989. A vonatkozó részt R. Várkonyi Ágnes írta.
- R. Várkonyi 2004. = R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi tanácsülései Miskolcon. In: Emlékkülés a Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Akadémiai Bizottságának székházában 2004. május 26-án. Szerk.: Dobrossy István. Miskolc, 2004. 9–39.

Peter Török

LIMITIERUNG DES KOMITATS BIHAR AUS DEM JAHRE 1706

Die Erforschung der Geschichte des Komitats Bihar während des 16. und 18. Jahrhunderts gestaltet sich recht schwierig, da ein Großteil der zeitgenössischen Quellen verloren gegangen ist. Aus diesem Grunde ist jede neuere Schriftensammlung, die im Verlauf der Forschungsarbeiten ans Tageslicht gelangt, von besonderer Bedeutung und wert, in dieser Form veröffentlicht zu werden. Das Komitat Bihar stellte sich nahezu voll und ganz hinter den von Ferenc Rákóczi II. angezettelten Aufstand, den späteren Freiheitskampf. Dieses Komitat stellte eines der Zentren der sich auf die Transtheißgegend ausdehnenden Bewegungen dar. Eine Ausnahme bildete – in Hinsicht auf den gesamten Freiheitskampf – nur Nagyvárad (Großwardein), das bis zum Ende in kaiserlicher Hand blieb. Das Komitat Bihar und das dazu gehörende Debrecen waren von Anbeginn an eines der hauptsächlichen Nachschubzentren für die Kurutzentruppen. Jedermann setzte alles daran, den ihm auferlegten Abgabepflichten nachzukommen. Der Fürst führte schon zu Beginn des Freiheitskampfes Kupfergeld ein, da er keine Steuern erlassen wollte. Das Kupfergeld verlor jedoch schnell an Wert, was ständig erneute Korrekturen erforderte. Im Jahre 1706 war das auch Kongo genannte Kupfergeld dermaßen wertlos geworden, dass verschiedene wirtschaftliche Maßnahmen getroffen werden mussten, wie unter anderem die Komitatslimitierung. Mit diesen Regelungen versuchte man, die Preise im Zaum zu halten. Die Komitate ertrugen die fürstlichen Befehle jedoch nur schwer und standen immer wieder in Verhandlungen. So versammelten sich die Komitate Bihar, Szabolcs, Szatmár und Bereg bzw. die Städte Szatmár, Némethi und Debrecen am 29. März in Nyírbátor, um gemeinsam die auf Befehl des Fürsten zu erstellende Limitierung zu beraten.